

AB

147159

008-7

Zusatz:

1. Die Kunst der Kunst u. d. Gern.
  2. De ethopoeia comica Aristophanis auctore
J. G. Willamorio. -
  3. Jacob Boyer u. die Manuskripte des
Alban. v. d. uny.
  4. Die Kunst u. die Kunst der Kunst der Kunst
des Kunst u. d. Kunst. u. d. Kunst.
  5. E. G. Die Kunst der Kunst u. d. Kunst
des Kunst. -
-

2

DE
ETHOPOEIA
COMICA
ARISTOPHANIS

LIBELLVS.

AVCTORE

JOH. GOTTL. WILLAMOVIO

GYMNAS. THORVN. PROF. P. O.

BEROLINI,
TYPIS FRID. WILHEL. BIRNSTILII.
1766.

2

ETHIOPIA

COMICA

ARISTOPHANIS

LIBELLAE

ACTORUM

JOH. GOTTL. WILLMOYTO

GERMANIAE SECT. 2. 8.

—————

BRUNNEN

FRANKFURT AM MAIN

1792

DE
ETHOPOEIA COMICA
ARISTOPHANIS
LIBELLVS.

CAPVT I.

Strenue quidem *ARISTOPHANIS* partes
adversus *PLUTARCHUM* tuitus esse mi-
hi videtur *NICODEMUS FRISCHLINUS*,
non tamen omni, qua par erat, fide; quippe
idem ei accidisse sentio, quod antiquitatis ad-
miratoribus defensoribusque haud raro solet
accidere, vt *Charybdim* vitantes in *Scyllam* in-
cidant. Ab obscœnitatis, stili nimium turgidi,

A 2 in-

inaequalis, nec personis satis accomodati opprobrio, poetam vindicat, MENANDRO, quem nunquam vidit, anteponeit, PLUTARCHUM nimii in hunc studii accusat. Quae quidem omnia quamquam non sine ingenio variaque eruditione pertractat, melius tamen, ni fallor, ARISTOPHANI causae consulisset, si ab ardore cuncta referendi sibi temperare, eandemque partium studii suspicionem in PLUTARCHO reprehensam deuitare maluisset. Quidni enim huic, qui utriusque poetae scripta coram habuit, credendum esset, MENANDRUM stili aequabilitate, modestia, venustate, ARISTOPHANI palmam praeripuisse, cum non omnia omnibus a natura concessa sint? Ea igitur tantum modo, caeteris omissis, confutatione digna fuissent, in quibus PLUTARCHUS, vir alias limati ac politici iudicii, homo tamen, iusto iniquius de altero sentit. Vtcumque tamen haec se habeant, tantum abest, ut FRISCHLINI operam in vniuersum improbem, ut potius viri dexteritatem & doctrinam non infima laude dignam censeam, quid? quod in hanc messem ipse falcem inmittere non dubitem.

5

bitera. Quauvis enim nihil eorum, quae
ARISTOPHANI obiciuntur, intactum reli-
querit, non tamen rem adeo exhaustit, vt non
permulta adhuc dicenda superfint, praesertim
cum recentiorum haud pauci, nescio vtrum
PLUTARCHI auctoritate decepti, an suis prae-
iudiciis occupati, de ARISTOPHANIS virtu-
tibus comicis longe aliter, quam FRISCHLI-
NUS & erudita illa poetae nostri faulrix, DA-
CIERIA iudicant. In quibus me inprimis Cel-
BATTESII iudicium mouit, qui ARISTO-
PHANIS tempore nondum Characterismo co-
mico vllam operam datam esse, sibi persuasit *).
Nouum ecce arietem a PLUTARCHO non ita
adhibitum, ideoque nec a FRISCHLINO re-
pulsam,

A 3

*) Man sehe noch nicht darauf, Charakter fest
zu setzen und auszuführen: der Vater redet
bei ihm (dem Aristophanes) wie der Sohn,
der Sohn wie der Vater, der Herr wie der
Knecht, der Knecht wie der Herr, die Göt-
ter wie die Menschen, die Menschen wie die
Götter, bald hoch, bald niedrig, ohne Regel,
mehr den Pöbel und die Nuskäufer, als die
Rathsherren und ehrbare Leute zu vergnü-
gen. Vide Einleitung in die schönen Wissl.
II. Th. 2. Abschn.

pulum, cuius impetum amoliri hac quantula-
cunque tractatione, operae pretium exilli-
maui.

CAPVT II.

Postulat a poetis tragicis **ARISTOTELES**, vt
personis, quas in scenam ducunt, mores
adstringant bonos, conuenientes, similes, aequabi-
les *). Eadem lege & Comici adstringi solent.
Quibus ergo non minus quam illis incumbit,
vt personarum suarum mores non solum bo-
nos, tales scilicet, quales comoediae genium
decent, qui cum imitationi peiorum studeat,
morum bonitatem in eo, quod illis inest, ridi-
culo ponit; sed & cuique characteri ethico
conuenientes, siue, vt cum philosophis loquar,
metaphysice veros; praeterea similes, siue lo-
gice veros; & denique aequabiles efforment,
qui-

*) Περι δε τα ηδη τετραρα εστιν, αν δε
σομαζεσθαι. εν μεν και πρωτον, οπως
Χρησα η. — δευτερον δε τα Αριστο-
τολια. — Τριτον δε το Ομοιον. — τε-
ταρτον δε το Ομιλον. Vide Aristot. de
Poetica cap. 15.

quibus addi merentur & diuersitas. Quatuor itaque momentis vniuersum ethopoeiae comicae negotium absoluitur, vt nimirum quacuvis persona suo caractere ethico sit distincta, vt cuiusuis mores sint veri, aequabiles, & comici, qui risum spectatorum moveant.

CAPVT III.

Quamuis autem haec extra omne dubium posita sint, magna tamen cautione opus est, simulac de applicandis ad comoedias Aristophanicas regulis quaestio existit. Permultum enim interest, inquiraturne in comoediam recentiorem an veterem, quippe Aristophanicarum fabulae nostrae vix leues umbrae appellari merentur. Quis quaeso est hodiernorum comicorum scopus, quis suafor scribendi, nisi spectatorum fugitiuus applausus, eorumque per aliquot horarum spatium oblectatio, & si fieri potest, institutio, correctio? Quid vero huic fini obrinendo vtilius, quid comico prius & antiquius esse potest, quam, vt varias diuersorum morum imagines, veras, oomicas proponat, in quibus tanquam in aliquo speculo

t
s
i-
t.
t,
O-
in
it,
li-
co
ar,
lo-
nt,
ui-
des
ras
or-
re-
de

virtutis honorem, vitii turpitudinem intuiti
 spectatores sese adeo ipsos ad hoc exemplar
 emendare addiscant? Quod longe aliter se ha-
 buit apud Graecos, quorum veteri comoediae
 multo nobilior fuit scopus, multo maior liber-
 tas. Non enim solum vitam privatam docere
 & corrigere poetae, sed & vniuersae reipubli-
 cae monitori quasi & praecceptori esse licuit,
 licuit de bello & pace, de ciuitatis regimine
 consulere, liberum fuit omnia, quae sibi vitia
 visa sunt, effari, summorum virorum vitia la-
 cessere, ac vnumquemque aliqua castigatione
 dignum suo nomine & vultu notatum in sce-
 nam proferre. Quid igitur? Aut ego vehe-
 menter fallor, aut sane maximopere illos falli
 necesse est, qui insignis huius comoedias grae-
 cas inter & nostras discriminis immemores
ARISTOPHANEM ad **MOLIERII** cuiusdam
 aut **GOLDONII** modulum ac pedem me-
 tjuntur.

CAPVT IV.

CAPVT IV.

Quaerentibus itaque ac dubitantibus, siue
 in fabulis Aristophanicis eiusmodi etho-
 pœcia, ac supra paucis descriptam dedi? vicissim
 interrogando respondeo, siue ARISTOPHANI
 hac ethopœcia opus necne? Et huic demum
 quaestioni satisfieri posse aucturo. Si enim,
 quod plurimis eruditorum ita videtur, verum
 est, superasse nobis Aristophanicarum comœ-
 diarum cuiusvis epochae specimina, atque ad
 nouam *Phitum* fabulam referendam esse, (de
 qua re tamen mihi non magis quam DACTE-
 RIAE, persuasum est): si autem verum est,
 negari nequit, noui aevi comœdiam, utpote
 ad cuius exemplar nostrae effictae sunt, pari
 examini utique subiaci posse, veteres vero non
 item. Cui enim bono ethopœcia esset fabulae,
 quae non fictos, sed homines reuera viuentes,
 cuique notos, suo ipsorum habitu, vultu, no-
 mine ab histrione expressos proponit, quae sa-
 ne viuidissima omnium est ethopœcia? Cui bo-
 no esset fabulae, quas non mores imitando
 hunc vel illum hominem priuatum & obser-

rum corrigere allaborat, sed ad integram rempublicam respicit ac in iis versatur, quae multitudini vniuersae profunt? At licet omnino constet, vniuersalioribus morum imaginibus non admodum opus fuisse ARISTOPHANI, attamen iniuriam ipsi fieri opinor, si qui istam prorsus ab eo neglectam esse perhibent. Non profecto! Adeo hebetis fuit ingenii, vt colores, qui ad alliciendos spectatorum animos vquam facerent, vel ignorarit vel contemserit. Non tantum in *Pluto*, quam fabulam & iudices maxime seueri regulis respondere confirmant, sed in reliquis quoque omnibus, siue ad veterem, siue ad mediam epocham referantur, ethopoeiam obseruauit variam, veram, aequabilem, comicam.

CAPVT V.

Si enim euolueris comoediam *Plutum*, inuenies actores, *Chremylum*, virum bonum & liberalem, qui nec in secundis rebus amicorum pauperum obliuiscitur. Inuenies seruum, *Carionem*, seruilibus moribus notabilem, petulantem, edacem. *Plutum*, deum quidem sed rem

ad diuitiarum indolem scite effictum, caecum, durum, sordidum. Reperies *Blephidemum*, vetulum timidum, incredulum, suspiciosum. *Sycophantam* ipso nomine satis depictum; vxorem *Chremyli*, mulierem muliebriter religiofam. Inuenies animum quendam infano amore percitam, & sic plures, *Nubium* comoedia agitur a *Socrate*, quem sophistam, iuuentutis corruptorem, atheum pingit, a *Strepsiade* senem, vivo moribus & ingenio rufficis, a *Phidippide* eius filio matris indulgentia perditio, patri semper obloquente, a *Iustitia* & *Iniustitia* vtraque ad vinum expressa, caet. In *Vespis* prodeunt *Philocleon* senex vesana litigandi cupiditate, quatum Athenienses laborarunt omnes, ductus, *Bdelycleon*, eius filius, illi litium studio quam maxime infensus, serui iterum homines nequam, alique secundi ordinis personae. Est in *Equitibus* *Cleon*, peculator reipublicae, nefarius, impostor, *Agoracritus* vero ciuibus suis bene consulens. *Acharnenses* distinguit *Dicaeopolis*, vir recti iustique ciuitatis itidem amantissimus, & pari modo in quouis dramate noui tractantur characteres, vt iure summo de
in-

insigni, qua fabulas distinxit, varietate dicere potuerit *), se spectatores non crumbe bis colla fallere, sed nona semper & sua & diversa spectacula exhibere. Miraris diuitias Aristophanicas? Mirare potius eos, qui deprehendere illas nequeunt.

CAPVT VI.

Ad sunt ergo characteres diuersi. Quid vero de eorum veritate sentiendum? Idem profecto! Characteres, quibus agendarum fabularum spartam impertitus est, non destituntur illa, quam ARISTOTELES requirit, ἀρμο- νια & ὁμοιοῦσι, seu duplici, quae ethopociae competit, veritate, metaphysica scilicet ac logica. Quarum quidem illam ea, quae Characteri

*) Καγω μὲν τοῖστος ἀν ποιητῆς, ἔ κομω,
 Ὀυδ' ἴμας ζῆτω ἔκαταλαν δις καὶ ἴρις
 Ἰαν' εἰσῶγων.

Ἄλλ' αἰε κωνας ἰδεας ἐσφερω, σοφι-
 ζομαι,

Ὀυδεν ἀλληλαῖς ὁμοιας, καὶ πιασας
 δεξιαις.

Nub. parab. Chori.

racleri ethico per essentiali necessario adhaerent, hanc vero descriptionis cum re ipsa per experientiam suppeditata similitudo, constituunt. Vtramque ab ARISTOPHANE observatam deprehendo. Quid? quod tertium veritatis genus addendum, historicum puta, siquidem, pro veteris comediae more, subinde personae tum viuentes occurrunt; quae tamen species a logica veritate respectu nostri non omnino aliena est, quippe illud examen, vtrum personas suas poeta noster sui temporis moribus congruentes efformarit, non minus historiae documentis immititur, quam omnis alia historica veritas. Quare & duobus momentis res absolui poterit.

CAPVT VII.

Exempla scilicet primum adferenda sunt, quibus comprobetur ethopociae Aristophanicae veritas metaphysica. En tibi nonnulla. *Chremylus* in comoedia *Pluto* de se ipso testatus

Ego quamuis vir essem probus ac iustus,

Male vitam egi,

nullam

nullam fidem mereretur, si reliquae actiones
dissentirent. Verum prosequamur hominem
per aliquot scenas & audiemus cum seruo col-
loquentem: *)

*Abi tu, curre cito -- Cario. Quorsum? quid
faciendum sit, dic.*

*Chrem. Convoca sodales meos agricolas,
quos inuenies*

Fortassis in agris labore obrutos.

Dic, adsit quisque huc

Vt nobiscum Plati particeps fiat.

Car. Eo iamiam. Carnem vero hancece

Sumat

*) 'Αλλ' ἴθι: σὺ μὲν ταχέως δράμων, ΚΑ.
Τι δὲ, λέγε.

ΧΡ. Τῶς ζυγγωργῆς καλεσον (ἐυρησῆς
δ' ἴσως

Ἐν τοῖσιν ἀγροῖς ἀνδρῶν ταλαιπωραμένω)

Ὅπως ἀν' ἴσον ἕκαστος, ἐνταυτοῖς παρῶν,

Ἡμῶν μείλιον τὰδε τῶ Πλάτῳ μέρος,

ΚΑ. καὶ δὴ βαδίζω. τί το δε το κρεαδίον

Τῶν ἐνδοθεν τίς εἰσενεγκάτω λαβῶν.

ΧΡ. Ἐμοὶ μείλιον τῶ γ', ἀλλ' ἀνυσας

ἴσως,

Sumat quæso quis domesticorum & intro
ferat.

Chr. Ipse ego ut fiat, curabo. Propera
modo & curre.

Alia quadam scena aduenientibus obuiam it
dicens: *)

Saluere uos quidem, uiri populares, iubeuam,
Sed obsoleta iam formula est & insipida,
Ideo uos potius amplector, quod venire non
recusastis

Frequentes & alacres.

Porro ueniente Blepsidemo dicit: **)

Sed

*) Χαιρειν μεν υμεις εστιν, ω υδρες δημολια,
Αρχαιοι ηδη προσαιγορευειν, και σαπρον.
Ασπασσαμαι δ, οτιη προθυμιας ηκειε,
Και συντεταγμενας, κ' ε καταβεβλακειν
μενας.

**) Χρ. Και μεν ορα και Βλεψιδημων Ιατον
Προσιοντα. δηλος δ εστιν, οτι τα πρην
ματος

Ακηκοεν τι, —
— — —
Αλλ' εδεν αποκρυψας ερω, ματασθεας.
Ω Βλεψιδημ, αμεινον η χθες πρην
τομεν.

Ωτε μετεχειν ηξειν, ει γαρ των φιλων.

Sed ecce Blepsidemum venientem!

Sine dubio de hac re quid

Audiuit ---

Sine dissimulatione dicam ei omnia, Heracle!

*Blepsideme! melius, quam heri, res nostrae
se habent,*

*Particeps esse potes, es enim e nostris
amicis.*

Nullum sane amplius dubium, quin vera de se
statim ab initio testatus sit, quin talia dicenti
& agenti, tanto ardore amicos pauperes in fe-
licitatis suae societatem recipienti viri boni,
quem ARISTOPHANES pingere voluit, nomen
debeat.

CAPVT VIII.

Dixerit hic fortassis quispiam: „At vero
egregius est vir *Chremylus* iste, qui licet
ivresen se praedicet, tam parum tamen reue-
rentiae erga deos ostendit, vt demonstraturus,
jouem potentiam suam Pluto demum ac-
ceptam

ceptam ferre, praeter reliqua non dubitet dicere: *)

Tu vero, num putas Jovis regnum

Et fulmina terrucii amplius facienda esse

Si respexeris ad breve licet tempus? „

Bona verba! Quamquam enim, ut optimo quidem iure possem, non eandem veniam ARISTOPHANI ac HOMERO, de diis ad saeculi sui & genium hominum a nostris opinionibus abhorrentium locutis postulem: Illud tantum virgere posse videor, omnem huius loci impietatem nullam fieri, simulac ad loquentis mentem respexeris. Non enim, Jovis imperium esse ne teruncio quidem dignum contendit, sed praefagit, fore, ut pretii amplius nullius sit, eum *Plutus* visum recuperarit, & probos locupletarit, quos solum, quia boni quid a Diis sperent, sacrificare piosque esse, impetratis autem diuitiis omnia diuina susque deque habitu-

ros

*) Οἷσι γὰρ εἶναι τὴν Δίος τυραννίδα
καὶ τὰς κεραυνὰς ἀξίως τραπέζῃ,
Ἐὰν γ' ἀναβλεψῆς σὺ, κ' ἂν μίχρον
χρονόν;

B

ros esse constaret. Est ergo ironia potius, quam improbitas, in his acque ac in innumeris aliis similibus effatis, quae dici vix potest, quantam Aristophani inuidiam immerito fati et ridicule, paravit.

CAPVT IX.

Sed telam redordior. Blepsidemus in eadem commoedia prodit, senex difficilis, suspicax. *)

*Quid vero, inquit, haec sibi volunt? unde
quaeso quomodo*

*Chremylus tam subito dives factus est?
nondum credo*

*Quamuis multos iam, Hercle, sermones de
hoc*

In tonstrinis sedentes inter se habuere. caet.

Ecce

*) Τι άν εν το πραγματ' ειη; ποθεν και τι-
νι τροπῳ

Χρεμυλος πεπληθηκ' εξαπινης; ε' πα-
θομαι.

Και τοι λογος γ' ην, νη τον Ηρακλεα,
πολυς,

Ecce incredulum!

Chr. *Nihil dissimulans dicam ei omnia —
O Blesideme, melius quam heri res nostrae
se habent. —*

Bl. *Siccine reuera dives factus es, ut dicunt
omnes?*

Chr. *Si modo recte ea re usi fuerimus, fe-
lices erimus in perpetuum.*

Bl. *Non optimum mihi hoc videtur,
Neque placet. Subito enim ita*

B 2

Dini.

Ἐπι τοῖσι πνεύμασι τῶν καθήμενων κ. 7. λ.
ΧΡ. Ἄλλ' ἔθεν ἀποκρυψάς ἐγώ, μα 185
9885.

Ὡ βλεψιδῆμο ἀμεινον ἢ χθες πρᾶλτο.
μεν. —

ΒΛ. Γεγονας δ' ἀληθῆς, ὡς λεγῶσι, πλε-
σιος;

ΧΡ. Ἦν μὲν καθορθωσάμεν, (Φημι) ἐν
πρᾶλτειν αἰε. —

ΒΛ, Ἐπι πονηρον φανεῖται το φορτιον,
Και μ' ἐκ ἀρεσκαι. το, τε γαρ ἐξαι-
φνης ἀγαπ

*Diniitiis abundare, simul vero timere
Viri est, qui nihil boni commisit.*

En suspiciosum!

Chr. *Quomodo, nihil boni? Bl. Nam forte, credo Hercle, furatus
Aliquid inde (e fano Apollinis) venis argenti vel auri*

A Deo, unne vero te poenitet?

Chr. *O Apollo averruncce! Ego Hercle tale quid non commisi.*

Bl. *Noli iugari mihi que facum facere, bone vir, scio certissime.*

Quam tenax suspicionis suae!

Chr.

Ὅτως ὑπερπλεῖν, το, τ' αὐ δέδοικεναι
Προς ἀνδρὸς ἔδεν ὕγιες ἐς' εἰργασμένε,
ΧΡ, Πῶς δ' ἔδεν ὕγιες; ΒΛ. Ἐ, τί
κεκλοφῶς, νη Δια,

Ἐκεῖθεν ἦκεις ἀργυρεῖον ἢ χρυσεῖον,
Παρα Ἰε θεῶ. κα' περ' ἴσως σοι μετα-
μελεῖ.

ΧΡ. Ἀπολλὸν Ἀποῖρομαι μα Δι', ἐγὼ
μὲν ἔ,

ΒΛ. Πῶσαι φλυαρῶν, ἂ' γὰρ, εἶδα
γὰρ σαφῶς.

Chr. Noli vero talia de me suspicari. Bl.

Hem!

Quam est fere nulla probitas inter homines.

Omnes lucri studio trahuntur.

Chr. Pol, insanire mihi videris, homo.

Bl. Quantopere est moribus mutatus!

Chr. Atra bile percitus es, mi homo.

Bl. En oculum vagum eius,

Et proditorem, mali quid eum patrasse, caet.

Sicque per scenam fatis prolixam dubitat, suspicatur, et vix tandem persuaderi aliter sibi

B 3

patitur.

XP. Σὺ μηδὲν εἰς ἐμὲ ὑπονοεῖς τοῖστο. ΒΑ.

Φευ,

Ὡς ἄδεν Ἀλεχνας ὕγιες εἰσιν ἄδενος.

Ἄλλ' εἰσὶ τε κερδῶς ἀπαντες ἥττορες,

XP. ἔτοι μα τὴν Δημητρεῖ ὕγιανειν μοι

δοκεῖς,

ΒΑ. Ὡς πολὺ μεβεσηχ', ὡν προτέρων

εἶχε, τραπαν.

XP. Μελαγχολῶες, ὡ ὕδατε, νη τον

ἔβανον.

ΒΑ. Ἄλλ' ἔδε το βλεμμ' αὐτο κατὰ χῶ-

ραν ἔχει.

Ἄλλ' ἔειν ἐπιδηλον τι πεπανθρηνοτι

κ. 7. λ.

patitur. Nemo sane haec attente lecturus inficias ibit, inesse huic imagini summam, quae exigi possit, veritatem.

CAPVT X.

Addo aliud exemplum. In *Nabium* fabula *Strepsades*, homo agrestis, a litteris alienissimus, ingressus scholam Socraticam videt instrumenta mathematica: *)

Per Deos, inquit, quid hoc est?

Discip. Socratis. Haec est Astronomia. Str.

Illud vero quid?

D. Geometria. Str. Cui scopo illa inseruit?

D. Metiendae terrae. Str. Illine quae colonis distribuitur?

Ha-

*) ΣΤΡ, Προς των θεων, τι γαρ ταυτ' εστιν,
ειπε μοι,

ΜΑ. Ἀστρονομια μεν αυτην. ΣΤΡ. Ταυτ
δε τι;

ΜΑ. Γεωμετρια, ΣΤΡ, Ταυτ' εν τι εστι
χρησιμον;

ΜΑ. Γην αναμετρεισθαι, ΣΤΡ. Ποιους
την κληρονομικων;

Habes putum putum agricolam!

D. Non vero --

Ecce autem, hic est totius terrae ambitus,
vide sine?

Hae sunt Athenae. Str. Hem! quid dicis?

Vix credo,

Non enim cerno iudicium confessum --

Vbi vero sunt Cicyenses mei tribules? caet.

En tibi indocilem percontatorem!

Str. Sed ubi est Lacedaemon? D. Vbi sit?
hic est.

Str. O quam nobis propinqua! In id om-
nem potius curam intendite,

B 4

Vt

MA, 8κ —

Ἄντη δε σοι εἰς περίοδοι πάσης ὄρας;
Ἄι δε μὲν Ἀθῆνας. ΣΤΡ. Τι συ λεγεις;
ὁ πειτομα.

Ἐπει δικασας ἔχ ὄρα καθήμενος. —

Καὶ πε Κικυνεις εἰσιν οἱ μοι δημοταί;
κ. γ. λ.

ΣΤΡ. Ἄλλ' ἢ Λακεδαίμων πε εἰν; MA.
Ὅπερ εἰν; ἀντή.

ΣΤΡ. Ὡς ἐγγυς ἤμων. τὰλο πανυ φρον-
τιζετε,

Vt illam a nostra urbe quam longinque potestis, seingatis. caet.

Num ipsa natura, ut ita dicam, verius aliquid effingere potest? Sed tabulae mihi decissent, si pluribus exemplis congerendis immorarer, quorum certe per ampla messis undique sese offert. Pro scopo igitur meo eorum satis esto.

CAPVT XI.

Inquiram potius in alterum veritatis, quae ethopociae debetur, genus, quod veritatem logicam ac comici respectu simul historicam siue *την ὁμοιότητα των ἡθῶν* comprehendit. Totius negotii cardo vertitur in eo, ut demonstretur, Aristophanicos characteres moribus eius temporis esse consentaneos. Quales ergo poeta, quales historia Athenienses describit? **ARISTOPHANES** illos suo aeuo in vniuersum moribus mollioribus, a bellica maiorum virtute degeneres, ludis ac festis diebus vacantes, nimio causas forenses agendi furore correptos sistit.

Ταύτην ἀφ' ἡμῶν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρου.

sistit. Iuvenes rei amatoriae deditos, licentiosos, mulieres luxui voluptatibusque obnoxias, feruos homines nequam, ventri obedientes, petulantes caet. depingit. Ea est vitae Atticae e fabulis eius composita imago, quam viuis coloribus expressam esse, vt alios omnes taceam, solus instar omnium mihi testis sit XENOPHON, ARISTOPHANIS coauius. Hic in *Memorab. Socrat.* *) Periclem aliquando ad

B 5

So.

*) *Lib. III. cap. 5.* Καὶ ὁ Περικλῆς, καὶ θαυμάζων γε, ἔφη, ὦ Σωκράτης, ἡ παλιὰ ὅπως ποτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλίνειν, — Ποτὲ γὰρ ἕτως Ἀθηναῖοι, ὡς περ Λακεδαιμόνιοι ἢ πρεσβυτέρως αἰδέσονται, οἱ ἀπὸ τῶν πατέρων ἀρχόντων καταφρονεῖν τῶν νεωτέρων, ἢ σωμασθησῶσιν ἕτως οἱ ἕκαστοι αὐτοὶ εὐσεβείας ἀμελεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμελημένων καταγελασῶσιν; ποτε δὲ ἔτσι πείσονται τοῖς ἀρχαῖσι, οἱ καὶ ἀγαλλόντων ἐπὶ τῶν καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων; ἢ ποτε ἕτως ὁμοιοσῶσιν, οἱ γὰρ ἀντι μὲν τὰ συνεργεῖν ἑαυτοῖς τὰ σωμαφρονεῖν, ἐπιφραζέσθαι ἀλλήλοισι, καὶ φθόνεσθαι ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; μάλιστα δὲ πάντων ἐν τῆς ἰδίαις

Socratem dixisse narrat, mirari se, quomodo ciuitas Atheniensis in peius prolapsa sit. Quando, pergit, Athenienses ut Lacedaemonii seniores reuerentia prosequuntur, qui a contentu parentum suorum incipiunt seniores omnes despiciere? Quando corporis exercitiis ut illi vacabunt, cum bonum corporis habitum & ipsi negligunt & aliis illum curantibus irident? Quando ita magistratibus obediunt, cum intimam ex superiorum contentu voluptatem percipiunt? Quando ita unanimes erunt, qui tantum abest, ut sese adiunct ad communem utilitatem, ut potius iniuriis se adficiant sibi inuicem magis quam caeteris omnibus inuideant? Maxime autem in societatibus priuatis publicisque infesti sibi sunt, semper sese caussis forensibus vexant, maluntque hoc modo alter ab altero lucri quid captare, quam communi utilitate inuari. Apud eundem alio loco *) Crito dicit:

Diffici-

ιδίαις συνοδοῖς καὶ ταῖς κοιναῖς διαφερον-
ται, καὶ πλείους δικὰς ἀλλήλοις δικάζον-
ται, καὶ προαιεχνύει μάλλον ἔτω κερδαίνειν
ἀπ' ἀλλήλων, ἢ συναφελόντες αὐτοὺς.

*) Mem. Socr. II, 9: Οἶδα δὲ ποτὲ αὐ-
τον καὶ Κριτῶν ἀκροσάντα, ὡς χαλε-
τον

Difficilis est Athenis vita homini, qui sua tantum agere vult. Nunc enim, pergit, diem mihi quidam dicunt, non quod iniuriam a me passi sunt, sed quod me illis argentum daturum citius quam causam acturum esse autumant. Idem in Memor. Socr. *) meminit meretricis, quae amatorum prodigalitate nutrita splendidas sibi opes collegerat.

ποιὸ βίος Ἀθηναίων εἰς ἀνδρῶν βυλομένων
τὰ ἑαυτῶν πράττειν, Νυν γὰρ, ἔφη, ἔμε
τινὲς εἰς δικὰς ἀγροῦν, ἔχ' ὅτι ἀδικεῖνται
ὑπ' ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι νομιζοῦσιν, ἡδῖον ἂν
μὲ ἀργυρίου τελεσθῆ, ἢ πραγμάτων
ἔχειν.

*) Lib. III. cap. II. Ἐκ δὲ τούτου ὁ Σω-
κράτης, ὄραν αὐτὴν τὴν πολυτελεῶς κη-
κοσμημένην, καὶ μητέρα παρεῖναι αὐτὴν
ἐν ἐσθῆτι καὶ θεραπεῖα ἐπὶ τῆς τυχεῖας,
καὶ θεραπεῖαι πολλὰς καὶ ἐνείδεις, καὶ
ἔδε ταύτας ἡμελημένως ἔχουσας, καὶ
τοῖς ἄλλοις τὴν εἰκὴν ἀφρονῶς κατεσ-
κευασμένην, εἶπε μοι ἔφη, ὦ Θεοδότῃ,
ἔσι σοι ἀγροῦ; ἢ ἐμοίγε, ἔφη. — Πο-
θεν ἂν, ἔφη, τὰ ἐπιτηδεῖα ἔχεις; ἔαν
τις, ἔφη, φίλος μοι γενομένος, ἐν ποιεῖν
ἰδέσθῃ, ἄτος μοι βίος ἐστῆ.

gerat. Socrates, inquit, cum eam non modo pretiose ornatum conspiceret, sed & matrem illi adesse veste & cultu non mediocri, quin & ancillas multas formosasque non minus comitas, sicque aliis rebus adfutim instructas aedes animadverteret, dic mihi, ait, Theodota, praedidimne aliquod possides? non possideo, haec inquit. Unde igitur tibi suppetunt necessaria? Ex beneficentia eorum, inquit, qui mihi amici sunt, is mihi est victus. In libro rursus de Republ. Athen. idem haec memoriae prodidit: *) *Scrutorum, inquiens, & in-*

*) Των δαλων δ'αυ και των μετοικων πλειση εστιν Αθηνησιν εικολασια, και ετε παταξαι εξεστιν αυτοι, ετε υπεκρησεται σοι ο δελος.

Ει δε τις και τετο θανμαζει οτι εασι τες δελες τρυφαν αυτοι, και μεγαλοπρεπες διατασσαι ενιες, και τετο γνωμη φανειν αν ποιουντες. κ. λ.

Δια την αρχην της θαλασσης, πρωτον μεν τροπος ευαχων εξευρον, επιμισογομενοι αλληλοις ο, τι εν Σικελια ηδου, η εν Ιταλια, η εν Κυπρω, η εν Αιγυπτω, η εν Λυδια, η εν τω Ποντω, η εν Πιλο-

Et inquilinorum Athenis maxima est petulantia, neque eos verberandi cuiquam facultas est, neque servus cuiquam loco cedit. Et paullo post: Si quis miratur, quod isti servos luxuriari sinant, nonnullos quoque splendide vivere, illud non sine ratione facere putant caet. Ibidem porro: Propter maris imperium Athenienses primum epularum modos repererunt, dum inter se commissent,

quic-

Πελοποννησῶν, ἢ ἄλλοθεν τε, ταῦτα πάντα εἰς ἓν ἤθροισθη δια τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης. — Οὐσίας δὲ καὶ ἰερα καὶ ἐορτῶν, καὶ τεμενὴ γῆρας ὁ δῆμος, ὅτι ἐχ' οἰοῦντε εἶναι ἐκαστῶν τῶν πίνητων θεῶν καὶ ἐναρχισθῆναι καὶ κτασθῆναι ἰερα, καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξέεργον ὁπῶ τρόπῳ εἶναι ταῦτα. Οὐσὶν ἐν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἰερεῖα πολλὰ εἰσι δὲ ὁ δῆμος ὁ ἐναρχημένος καὶ διαλαγχάνων τα ἰερεῖα. Καὶ γυμνασία καὶ λυτρε καὶ ἀποδύτηρια τοῖς μὲν πλεῖστοις εἶναι ἴδια ἑνίοις· ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὐτῶν οἰκοδομεῖται ἴδια παλαίστρας πολλὰς, ἀποδύτηρια, λυτρεῶνας, καὶ πλείων τῶν ἀπολαυεῖ ὁ ὄχλος ἢ οἱ ὀλίγοι καὶ εἰ ἐνδαίμονες. κ. ἱ. λ.

quicquid rei suavis vel in Sicilia, vel in Italia, vel in Cyprio, vel in Aegypto, vel Lydia, vel Ponto, vel Peloponneso, vel alibi erat. Haec omnia in unam coacta sunt propter maris imperium. -- Jam quod sacrificia, victimas, festos dies, delubra attinet, quia populus intellexit, non posse quemvis pauperem sacrificare, epulari, sacra comparare, civitatem pulchram & amplam incolere, quo pacto haec fierent, excogitavit. Civitatis itaque nomine multae hostiae publice sacrificantur, populus vero epulatur & sortitione victimas inter se partitur. Gymnasia, lanacra, apodyteria priuatim homines quidam opulenti habent: at populus sibi non minus multas palaestras, apodyteria, lanacra aedificat, quibus magis vniuersa plebs fruatur, quam pauciores diuites. Haec ille. Quae cum ARISTOPHANIS tabulis collata, nonne mirum in modum consentiunt, atque verissimam eius ethopoeiam esse abunde comprobant?

CAPVT XII.

Quae cum ita sint, iusta fieri potest coniectura de veris, quos ludit, hominibus, Cleone, Nicia, Demosthene, Lamacho caeter. quorum

rum res gestas quidem conseruauit historia, vt ex THUCYDIDE & DIODORO SICULO videre est, non vero mores priuatos. Verum illa comparatione cum historia ne opus quidem est, cum plerosque longe alio respectu ac morum ratione habita, producit. Sic v. c. vbi *Niciam & Demosthenem Cleonis* seruos esse fingit, minime de ingenio illorum stultius est sermo, sed de inuidia ex ludicra hac inuentione *Cleoni* concilianda. Sicubi autem talium virorum characteres, vt e. g. *Cleonis* depictos dedit, nullus profecto! dubito, eos tales fuisse, quales spectatoribus, vtpote qui de veritate iudicare potuere, ob oculos ponere ausus est. Verum haec cum bona fide scribere non erubescio, totus fortassis eruditorum orbis obloquetur: „Heus tu! num idem ad *Socratem* applicari vis, quem virum optimum, integerrimum ita deformauit, vt eius nec vola nec vestigium superfit?“, Non is ego sum, qui ad poetae mei maculas caecutiens, eum merito hunc virum fugillasse, tamquam PALISSOTIUS alter, contendam. Tantum abest, vt in hac re ARISTOPHANEM defendam, vt neque ita qui-

quidem defendere velim, vt vetus *Scholias* & *FRISCHLINUS* fecere, qui non *Socratem* sed alios quosdam sophistas petros esse perhibent. Ecce enim & nomen & faciem philofophi rifu expofuit, fi alium quempiam ludere conftituit? Ipfum omnino, fiue ex vindictae cupiditate, fiue ob communem poetarum cum philofophis contentionem, fiue quacunq; alia de caufa, certe *Socratem* ipfum fpectandum dare voluit. Quam vero improbe egerit, nihil ad me, cui tantum modo incumbit, vt difquiram, vtrum *Socratis* character ita fit efformatus, qui ab huc usque demonftrata veritate ethopoeiae *Aristophanicae* exceptionem poftulet verique *Socratis* nec volam nec veftigium monftret; quod quidem audacter nego. Cum enim *Socratem*, deorum patriorum contemtoris, subtilis de rebus futilibus difputatoris, vanique fophiftae, qui iuvenes fas nefasque fallaci loquentia defendere docuit, perfonam agere *ARISTOPHANES* iuffit, quid aliud egit, quam quod *Horatiana* regula poetis iniungit:

Famam fequere; — —

huius enim notae *Socratem* apud Athenienfes
 fuiffe,

fuisse, quis ignorat? En vero, regerit *Scholias*, unde argumentum defumi potest, quemuis alium potius, quam *Socratem*, peti, Physicum *ARISTOPHANES* ridet, qualis *Socrates* non fuit. At vero, non *DIOGENES LAERTIUS* modo cum Physici *Archelai* discipulum fuisse disertis verbis narrat, verum etiam *PLATO* in *Phaedone*, illum *Anaxagorae* libros physicos magna attentione meditatum esse perhibet. Poëtae fat. Maximum vero illud est, quod, si ab omni praejudicio partiumque studio vacui rem considerare velimus, negari nequeat, methodum Socraticam a sophistica non longe abfuisse. Quos enim *XENOPHON*, ut *PLATONEM* taceam, eius nobis sermones seruaui, testimonii satis esse duco, eum demonstrasse quaequae voluerit. Quid? quod idem scriptor *Socrati* intimus, *Critiam Alcibiademque* *) non
 aliam

*) *Memor. Socr. I. 2.* Ἡδειςαν δὲ (Κριτίας καὶ Ἀλκιβιάδης) Σωκράτην — τοῖς διαλεγόμενοις αὐτῷ πασι χρωμένον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βελούτο ταῦτα δὲ ὄρωσι τε ἀρεξασθῆναι τῆς ὀμιλίας αὐτῆς, νομισαντε

aliam ob causam cum philosopho conversatos esse testatur, quam quia illum omnibus omnia persuadere posse animadverterent, sibi que eandem acquirere gestirent vim eloquentiae. Ex quibus ipsorum amicorum testimoniis sponte se offert consequentia, ARISTOPHANEM ad pingendum philosophum non omnes ex apparatu suo colores aut ingenio, sed partim ex fama, partim ex vera eius indole depromisisse, eamque eius imaginem composuisse, quae vultum citra controuersiam Socraticum, oculis licet Iuscis, naso adunco, ore comice distorto exprimat.

CAPVT XIII.

Vbi vbi ergo de veritate ethopoeiae Aristophanicae ambigitur, salua res est. Sed ea sola nondum critica seueritas acquiescit. Est alia praeter hanc virtus, ethopoeiae comicae aequae necessaria, quae in censum venit, Aequa-

σαντε εἰ ὁμιλησαίην ἐκεῖνα γενεσθῆαι ἂν
ἰκανωτάτω λεγεῖν τε καὶ πράττειν.

quabilitas nempe seu *ομαλια*. Nam maxima sane momenti est cautio, ne

desinat in piscem mulier formosa superne.

Quam quo successu adhibuerit ARISTOPHANES, vnum alterumue exemplum docebit. Reuertamur, si libet, ad *Strepsiadem*, quem hominem indoctum & agrestem in *Nubibus* cognouimus. Hunc per totam fabulam fui simillimum inueniemus. Edoctus enim a *Socrate* nouam theologiam, stupet, multis & insipidis quaestionibus philosophum interpellat, difficulter comprehendit, ac tandem aliquando aegre imbutus mysteriisque initiatus, cum omnia bene sibi adsecutus videtur, imperitorum more promiscue & praepostere, quae menti suae inhaerent, effutit, maximam vero denique partem institutionis se oblitum esse fatetur. En partem colloqui eius cum filio: *)

Phid. — *Quid tibi accidit pater?*

Insanis per Ionem Olympium!

C 2

Str.

*) ΦΕΙΔ. — *Τι χενημα πασχεις, ω πατερ;*

Ουκ εν φρονεις, μαλλον Δια τον Ολυμπιον.

Str. Ecce vero ecce! Per Iouem Olympium?
Quam stulte!

Tam grandem natu credere adhuc Iouem
Olympium!

— — —
Iurasti nempe per Iouem?
Phid. Omnino. Str. Videsne ergo quam
bonum sit discere?

Non est, Phidippides, Jupiter ullus.

Phid. Equis quaeso?

Str. Turbo imperat qui Iouem regno eiecit,
Scilicet! Quam peruerse intellexerat Socratem
docentem nubes solas pluere, tonare & fulgu-
rare

ΣΤΡ. Ἴδε γ' ἴδε, Δί' Ολυμπιον της
μαζιας.

Τον Δία νομιζειν ὄντα τηλικῶτον.

— — —
Ὠμοσας νυν νη Δία;
ΦΕΙΔ. Ἐγωγ'. ΣΤΡ. Ὅρας ἐν ᾧς ἀγα-
τον ἰο μανθανειν;

Ὅουκ ἔστιν, ᾧ Φειδιπτιδῃ, Ζεὺς. ΦΕΙΔ.
Ἄλλα τις;

ΣΤΡ. Δινοσ βασιλευει τον Δί' ἐξεληλα-
κῶσ.

rare vento agitata, unde ipse perperam collegerat, turbinem ergo imperare mundo: tam perperse eadem filium docet. Verum nondum omnem sapientiam effudit. Imitatus magistrum ex abrupto incipit:

Age videbo, quomodo tu hunc appellas? Dic mihi.

Phid. Gallum. Str. Bene quidem, sed hanc quomodo?

Phid. Gallum. Str. Vtrumque eodem nomine? Ridiculus es.

Ne dicas in posterum ita, sed hanc appellari oportet

Gallinam, hunc vero gallum.

C 3

Phid.

ΣΤΡ. Φεῖ' ἰδῶ, σὺ ἴστον τινα νομίζεις; εἶπε μοι.

ΦΕΙΔ. Ἀλεκτρυόνα. ΣΤΡ. Καλῶς γέ ταύτην δὲ τί;

ΦΕΙΔ. Ἀλεκτρυόν'. ΣΤΡ. Ἀμφὶ γαυροῦ; καταγελάσας εἶ.

Μη νυν το λοιπόν ἄλλα τήνδε μὲν καλεῖν Ἀλεκτρυανῶν (Explicationem eius vide ap. Scholiasten.) τῆτον δ' ἀλεκτορα.

Phid. — Haec recte edoctus es.

Str. O bone, & innumera alia! At quic-
quid didici,
Statim oblitus sum propter senectutem meam.

Haec e media fabula excerpta cum superiori-
bus ex prima scena suppeditatis nonne eundem
nobis senem indocilem ob oculos ponunt, com-
monstrantque, mores servatos esse ad invium qua-
les ab incepto processerant sibi que constare, ad Ho-
RATII praeceptum.

CAPIVTV XIV.

In *Vespis Philocleon*, senex, ob insatiabile iu-
dicandi desiderium domi inclusus per totum
drama nihil nisi forum, suffragia, triobolum som-

ΦΕΙΔ. — Ταυτ' ἐμαδες τα δεξια.

ΣΤΡ. Χ' ἄτερα γε πολλ'· ἀλλ' ὁ, τι μαν-
δοιμ' ἐκασοτε
Ἐπελευθαινομεν ἂν εὐδης ὑπο πληδης
ἐταν.

somniat. Alloquitur mox ab initio Chorum
senum sui similitum per fenestram: *)

O Amici, iam dudum languo audiens
Per fenestram vos, sed vobis concinere ne-
queo.

Quid faciam? Observor enim ab hisce —
Sed tu, o Jupiter, tonitrua tua inmitte, &
Fac me subito fumam —
Aut lapidem, super quo
In iudicio calculi numerantur caet.

Sic suae amentiae ipse praeco est, eamque vbi-
uis spartam tuetur. Interrogatus a Choro:

C 4

Ecquis

*) ΦΙΛ. Φίλοι, παλαι μὲν τηρομαι δια
της ὄπης
Ἰμων ὑπακτων ἀλλ' ἔχ' οἷος τ' εἶμι'
ἀδειν.

Τι ποιῶ; τηρεμ' ὑπο τανδ', —
Ἄλλ', ὦ Ζευ, μεγα βροντα, καὶ με
Ποιῶσον καπνον ἐξαίφνης —

Ἡ δῆτα λιθον με ποιῶσον, ἐφ' ἃ
Τας χοιρινὰς ἀριθμῶσιν.

Ecquis autem te ita inclusum tenet?

Fare, ad amicos enim loqueris.

Responder. Phil. *Meus filius —*

Chor. *Quam ob caussum? quo praxextu?*

Phil. *Non sinit mo, o viri, indicare ac mali
quid agere. caet.*

Disputat postea in Catastasi dramatis cum filio
pro iudicii: *)

— *Demonstrare possum, nostrum
Imperium in nulla re cedere regiae potentiae.
Quodnam enim est beatius aut delicatius*

Aut

ΧΟΡ. *Τις γὰρ ἐστὶ ὁ ταῦτα σ' ἐργῶν,
καποκλειῶν τὰς θυράς;*

Λέξον πρὸς εἰνὸς γὰρ φρασσεῖς.

ΦΙΛ. *Ὅμοιο υἱὸς —*

ΧΟΡ. — *Τίνα προφασίον ἔχων;*

ΦΙΛ. *Ὅχι ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, δικάζων,
εἰδὲ δεῖν εἶδεν κανόν. κ. ἱ. λ.*

*) — *Περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω
Τῆς ἡμετέρας, ὡς εὐδαιμονίας ἦσαν ἐν
βασιλείᾳ.*

*Τι γὰρ εὐδαιμόνιον ἢ, ἢ μακαριστὸν μαλ-
λον νῦν ἐστὶ δίκασθ*

Aut venerabilius (terribilius) animal iudice,
praesertim fene?

Quem vix e cubili prorepentem expectant ad
cancellos (in loco iudicii)

Viri magni quatuor cubitorum (licttores sc.)

Post vero statim accedit

Aliquis teneram manum, qua rempubl. prae-
datus est, ei offerens

Ac supplex lamentabili voce misericordiam
flagitat:

Miserere mei, Pater, precor, si quid un-
quam surripuisti

C 5 Im-

Ἡ τραφεωτερον, ἢ δεινοτερον ζων, καὶ
ταυτα γεροντος;

Ὅν πρῶτα μὲν ἐργοντ' ἐξ ἑνὸς τηροσ'
ἐπι τοισι δρυφαιτοισ

Ἄνδρες μεγαλοὶ καὶ τετραπηχειοὶ κα-
πει' ἐνθ'υς προσιοντι (Kusterus le-
git: προσιων τις)

Ἐμβαλλει μοι την χειρ' ἀπαλαν, των δη-
μοσιαν κεκλοφουαν.

Ἰκετευσι δ' ὑποκυπτοντες, την φωνην
δικτροχοαντες

Ὀικτιρον μ', ὦ πατερ, ἀιτεμα σ', ἐί
καυτος παποδ' ὑφαιλα

Imperio constitutus, aut exercitui praefectus
convivia curasti.

Hic nisi a me servatus abierit, neque me vi-
vere sciret.

Tum singula deinceps quae modocunque iudi-
cibus tribui possunt magnifica, suavia, vtilia
exponit. Victus autem a filii argumentis con-
trariis, non conuincitur sed lamentatur:

Phil. *Vae mihi vae!* Bdel. *Quid ita cla-
mitas?*

Phil. — *Ea tantum depereo, ibi esse op-
tarim.*

Vbi praeco proclamat: *Qui calculum non-
dum posuit, surgat!*

Tum

Ἄρχην ἀρξῆας, ἢ πρὶ στρατίας τοῖς ἕσσι-
τοῖς ἀγοράζων.

Ὅς ἐμὶ εἰδ' ἀνζωντ' ἦδειν, εἰ μὴ δια-
την προτέραν ἀποφυξίν.

ΦΙΛ. Ἰὼ μοι μοι. ΒΔΕΛ. Ὅυτος τί μοι
βοᾷς;

ΦΙΛ. — Κενῶν ἐξαμαί, καὶ τί γένοι-
μαν,

Ἴν' ὁ κηρυξ φησι. Τίς ἀψήφιστος
ἀνιστάτω.

Tum accederem ad urnas

Calculum positurus postremo —

*Bdel. Sed age, Pater, per daos obtempera
mihi.*

*Phil. Quanam in re? — In ea, ut non
amplius iudicium agas. Phil. Id vero*

Prinus quam fecero, orcus de me iudicabit.

Quam tenax morum suorum vetulus! quem filius a viuendi ratione non reuocat, nisi data facultate domi saltem iudicandi, quemque tandem vi adhibita inter pocula & conuiuia vix a studio veteri abducit.

CAVTV XV.

Καπισων ἐπι τοῖς κηροῖς,

ἀφιζομένων ὁ τελευταῖος —

*ΒΔΕΛ. Ἰθ', ὦ πατερ, πρὸς τῶν θεῶν
ἔμοι πιθῶ.*

*ΦΙΛ. Τι πειθομαι σοι; — ΒΔΕΛ. Τε
μη δικαζειν. ΦΙΛ. Τετο δε*

*ἄδης διακρινει προτερον, ἢ γὰρ πεισασ-
μαι. κ. γ. λ.*

CAPVT XV.

Vnicum addo exemplum. *Phidippides*, *Strepsiadis* filius, in *Nubium* comoedia statim a primordio se iuuenem patri dicto non audientem praestat. Persuaturus ei pater, ut scholam Socraticam frequenter, blanditur: *)

Str. *Phidippides! mi Phidippidule! —*

Phid. *Quid vis, pater?*

Str. *Osculare me, porrige dextram.*

Phid. *Quid vero hoc sibi vult?* Str. *Dic mihi, amasne me?*

Phid. *Ano per Neptunum —*

Str. — *Sed si ex animo me amas vere*

Mi

*) — *Φειδιππίδη, Φειδιππίδιον. ΦΕΙΔ. Τι, ὁ πατερ;*

ΣΤΡ. *Κυτον με, και την χειραδος την δεξιαν.*

ΦΕΙΔ. *Ἴδε, τι ἐσιν.* ΣΤΡ. *Εἶπε μοι, φιλεῖς ἐμε;*

ΦΕΙΔ. *Νη τοι ποσειδω —*

ΣΤΡ. — *Ἄλλ' εἶπερ ἐκ της καρδίας με ὄγτως φιλεῖς,*

*Mi fili, obedi mihi. Phid. In quam re
obediam?*

*Tum ei ostendit scholam, consilium aperit, at
filius*

*Nequaquam, inquit, per Baculum, haud
quaquam faciam, etsi mihi dederis
Phasianos Leogorae omnes.*

*Str. Age, oro te, dilectissime mihi hominum,
Age discite —*

*Phid. Non obediam — Nec enim si mace-
ratus redirem*

Equites videre tolerarem —

Stre-

*ὦ πῦ, πῖθξ. ΦΕΙΔ. Τι ἐν πῖθξμαῖ
δῆτα σοί;*

*Ὅκ ἀν μα τον Διονυσον, εἰ δοῖς γε μοι
Τῆς Φασιανῆς, ἐς τρεφει Λεωγορας.*

*ΣΤΡ. Ἴθ' ἀντιβολα σ', ὦ φιλατ' ἀν-
θρωπων ἐμοι,*

Ἐλθων διδασκε —

*ΦΕΙΔ. Ὅκ ἀν πῖθξμενην ἔ γαρ ἀν
τλαιην ἰδειν*

Τῆς ἰππειας το χρωμα διακεκνωσμενος.

*Strepsia*des tandem minatur: *Sed eiciam te
e domo ad malam crucem.*

Phidippides pertinaciter respondet: — *In-
gredior, nihil te moror.*

Tam egregie moratus ubiuis apparet. Cum de filio desperans seipsum pater erudiendum tradidisset, nec multum ob aetatem vergentem profecisset, redit ad illum, multo negotio tandem adducit, ut discat, praeceptis Socraticis vero imbutus pristinos mores non modo non dedidicit, sed & peior factus est. Prodit in dramatis catastrophe in scenam *Strepsia*des vociferans: *)

Eheu, Eheu!

Vicini & cognati & tribules

Vindicate me vapulantem omni arte —

Ne-

ΣΤΡ. Ἄλλ' ἔξελα σ' ἐς κορακας ἐκ τῆς
οἰκίας.

ΦΕΙΔ. — ἀλλ' εἰσεμι, σὺ δ' ἂν φροντίζω.

*) ΣΤΡ. Ἰδ, ἰδ.

Ὡ γείτονες, καὶ ξυγγενεῖς, καὶ ἄλλοι,
Ἀμυνάτε γὰρ μοι τυπτομένην πάσῃ τε-
χνῇ. —

Nequam, tunc patrem caedis? Phid. Om-
nino, pater.

Ser. Quid vero? tunc patrem caedis? Phid,
Demonstrabo per Jonem

Me inre hoc facere caet.

Haec, pauca licet, specimina abunde sufficere au-
tumo ad comprobendam, quam Aristophanicis
comoediis inesse dixi, ethopoeiae aequabili-
tatem.

CAPVT XVI.

Restat, vt eiusdem quoque *χρησολιτα* seu
comicam hilaritatem consideremus. Lon-
gis procul dubio demonstrationum ambagibus
haec in re superfedere possum, de qua nemo sa-
nus dubitat. In confesso enim est, vim comi-
cam, si cui vnquam, certe ARISTOPHANI,
esse

Ω μιαιφε, τυπλεις τον πατερα; ΦΕΙΔ.
Φιμ' ο πατερ.

ΣΤΡ. Τον πατερα τυπλεις; ΦΕΙΔ. Κα-
ποφανω γε νη Δια,

Ως εν δικη σ' ετυπτον κ. λ. λ.

esse insignem, ingeniumque ita foecundum iocis & pene inexhaustum, ut alios comicos antiquitatis omnes, quos nouimus, post se relinquat. Cum vero supra euictum sit, *ARISTOPHANEM* non effingendis duntaxat hominum moribus studere, ab eo nec eiusmodi characteres ridiculos, quales fabulis suis recentiores intexere coguntur, expectandos esse liquet. Non *Harpagone*m aliquem, non *Thrasones*, non insulsum eruditum data opera pingit, sed homines, quales sunt, siue uero siue ficto nomine. Eius ergo comica vis hoc modo se exserit ut characteribus, parum licet ridiculis, tantum salis sui admisceat, quantum ad actionis vigorem promouendum & spectatorum animos oblectandos sufficit. In quo quantum polleat, cuius perspicuum erit, qui illius comoediarum vel unquam scenam perlegerit. Non fuit v. c., ut ex amplo volumine pauca delibemus, quod rideri potuit in *SOCRATE*, homine tam graui. Ipsi obtrectatores crimina magis illi, quam stultitiam, imputarunt. Quis quaeso! spectatum admissus, deorum contentorem, inuentutis pestem, fallacem sophistam non abominaretur potius

potius, quam rideret? At ingenio Aristophanico non defuit huic rei remedium. Fingit Socratem subtilem speculatorem, sed de pulicis pedibus, de culicum podice. Monstrat meditantem de rebus caelestibus, sed, quid magis ridiculum? crati torrendis caseis destinato insidentem ex alto suspensum atque hanc eius causam praetextentem: *)

Per aëra incedo, solem contemplor. —

— — Non enim unquam

Sublimia assequi mihi contingeret,

Nisi mentem suspensam haberem & meditationem

Tenuem tenui aëri permixtam.

In Concionatricibus mulieres rempublicam capessere statuant, comitia inter se habent. Rides?

*) ΣΩΚΡ. Ἀεροβατω καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον.

— — Ὅν γὰρ ἂν ποτε

Ἐξευρον ὄρθας τὰ μετεωρὰ πρᾶγματα,

Ἐἰ μὴ κρέμασας τὸ νοῆμα, καὶ τὴν φροντίδα

Λεπτὴν καλαμιζᾶς εἰς τὸν ὅμοιον ἀέρα.

D

des? Ridebis magis, vbi videris muliebria haec comitia clam viris nocturno tempore fieri, vxores maritis dormientibus vestes, calceos, baculos furripere vt virorum speciem ementiantur, barbas praeterea facitias sibi addere; cachinum vero vix reprimēs, vbi hos semiviros in concione declamantes idemtidem sexus, quem prae se ferunt, oblitos, muliebrem prodere audieris. Dicit e. g. quaedam: *)

— *Mihi ita non videtur per Cererem & Proserpinam (iusiurandum muliebri)*

Et ex templo eam praefes Praxagora corrigit:

Per Cererem? Misera, vbi iudicium?

Mul. *Quid vis? —*

Prax. *Per Fouem, vir tute es & per Cererem iurasti.*

Incipit alia :

Porrige

*) — *Ἐμοι μὲν ἔδοκει, μα τῷ θεῷ.
(consule Kusteri scholion)*

ΠΡ. *Μα τῷ θεῷ; ταλαινα, πᾶ τον νῦν ἔχεις;*

ΓΥ. *Τι δ' εἶπῃ; —*

ΠΡ. *Μα Δι' ἀλλ' ἀνηρ ὦν τῷ θεῷ καταμύσας.*

— — — —

*Porrige coronam. Dicitura sum aliquid,
Bene enim jam praemeditata mihi videor.
Ego quidem, o Mulierum confessus —*

*Prax. Num & tu mulieres alloqueris, qui
viri sumus? caet.*

Et ita innumeris modis personas iam leuiori fa-
lis comici adspergine, iam copiosiore admittio-
ne ridiculas facit, vt nihil supra. Adeat, qui
eius certior fieri cupit v. c. *Pacem* fabulam, vbi
Trygaenum scarabaeo in coelum struectum;
Vespas, vbi *Philocleonem* de cane, qui caseum
deuorarat, iudicium habentem, *Lysistratam*,
vbi vxores commercium cum maritis eiurantes
non sine singulari voluptate deprehendet, & si
vel Cato aliquis fuerit, ridebit.

D 2 CAP. XVII.

ΓΥ. Φερει τον σεφανον' εγω γαρ αυ λεζω
παλι.

'Οιμαι γαρ ηδη μεμελετηκεναι καλας.

'Εμοι γαρ, ω γυναικες η κατημεναι

ΠΡ. Γυνικας αυ δυσηνε τας ανδρας λε-
γεις;

CAPVT XVII.

Verum idem illud, quod tantae laudi poetae vertitur, non impedit, quo minus etiam vitio a nonnullis ducatur, qui nihil in defectu peccantem in excessu peccasse criminantur. Iterum hic nos in ius vocat BATTESIUS *), qui ARISTOPHANIS comoedias nec scurrilibus Italarum, nec Atellanis similes, sed meras praestigias esse, refertas nempe ironia, allusionibus, allegoriis, scatentes obscocuitatibus, sordibus & iocis inficetae plebi tantum familiaribus censet. Contra solem loqui nec didici, nec unquam discam. Viro ergo erudito lubens concedo, iocos Aristopha-

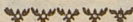
*) Einleitung in die schönen Wissenschaften, loco supra cit. „Es waren keine Harlekinaden, keine Possenspiele, sondern Gaukeleien, aber Gaukeleien, die einen Sinn und eine Bedeutung hatten, und also von einem Menschen herkommen mußten, der viel Witz und Genie besaß. — Alles ist Satyre, Anspielung, Allegorie, alles Zoten, Schmutz und Matrosenspaß.“

stophanicos nostris moribus comparatos non raro urbanitatem & honestatem excedere, neque obscenitate, allusionibus carere: at cum FRISCHLINO regerere mihi liceat, Aristophanicas fabulas neque nobis, neque Parisiensibus, scriptas esse; spectaculi vero applausum, ut ubiuis terrarum, sic praecipue Athenis, ciuitate libera, a multitudine dependisse. Quare neque omnia poetae, sed peruerso ciuium palato tribuenda, neque de caetero ridiculum ad vnius hominis vel urbis vel regionis opinionem diiudicandum esse arbitror. Si enim illud, ad mentem ARISTOTELIS est vitium & turpitudine innocua (*ἀμαρτήματα καὶ αἰσχος ἀνάδυστον καὶ ἐφθαγγλικόν,*) eius idea relativa est, & quantum regula decori & indecori, cui innititur, pro cuiusque captu, consuetudine, educatione variat, tantam quoque ridiculi diuersitatem esse, liquet. Verum haec res tam vasti ambitus est, ut non tribus paginis capi, sed integro libro tractari vix digne possit. Ideoque ne hic meus materiae limites excurrat, stilum sepono.

CAP. XVIII.

CAPVT XVIII.

Desiderabit autem fortasse quis, me nihil de Aristophanico scribendi genere eiusque cum characteribus conuenientia dixisse. Non illud e re mea esse duxi, partim quia FRISCHLINUS bene & erudite de hac materia egit, cuius defensionem non exscribere, sed sicilicet quodam augere volui; partim vero, quia me huic rei parem non sentio. Nostro enim aevo fieri omnino nequit, vt totum stili leporem, concinnitatem, conuenientiam gustemus, cum, quaenam voces & locutiones cuique aetati aut characteri responderint exacte, ignoremus. Sinistrum ergo de viro, quem tota fere antiquitas ob stili suauitatem & decorem summis laudibus extulit, iudicium ferre, infusum, quibusuis vero obrectationibus eum eximere velle, perquam difficile arbitratus, satius duxi, eius dulcedinem, quae mihi quidem summa videtur, domi percipere, quam publice culpam incurrere vel imperitiae vel saltem temeritatis.

AB: 147 159

VD18

ULB Halle

3

002 423 405

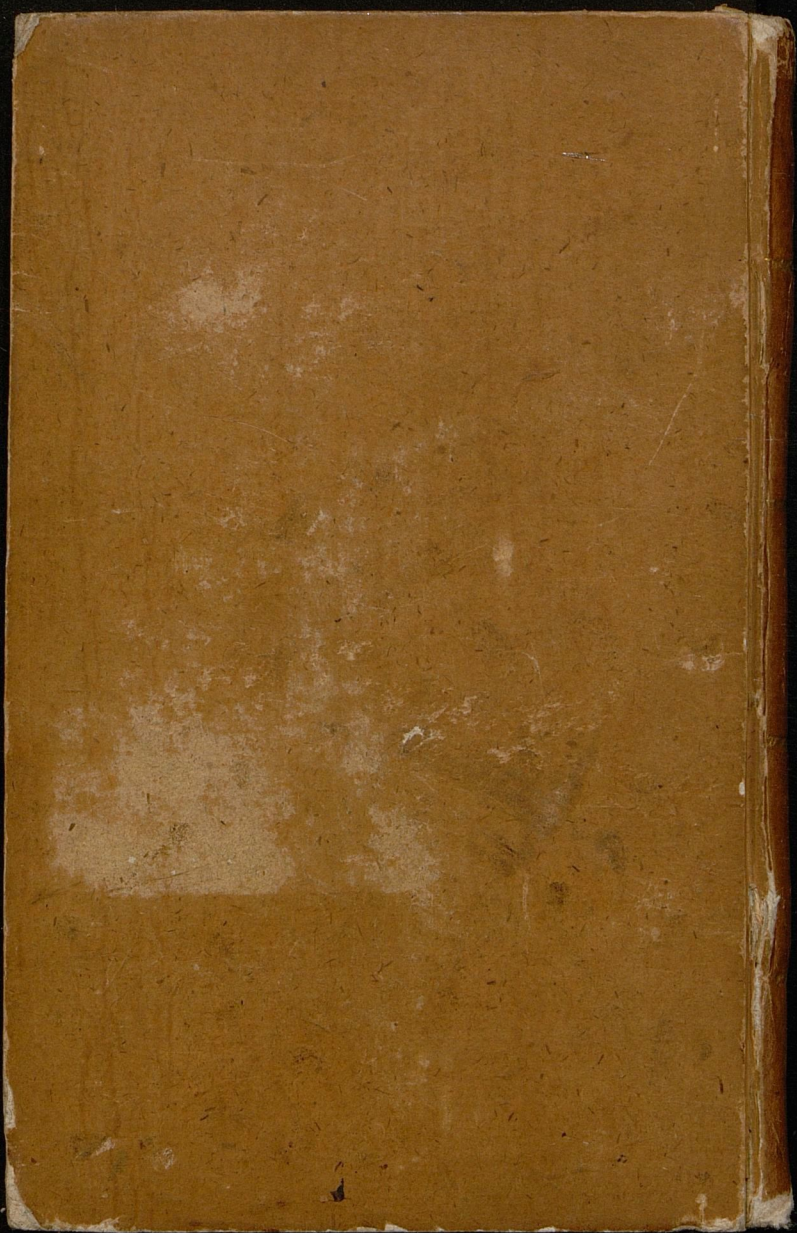

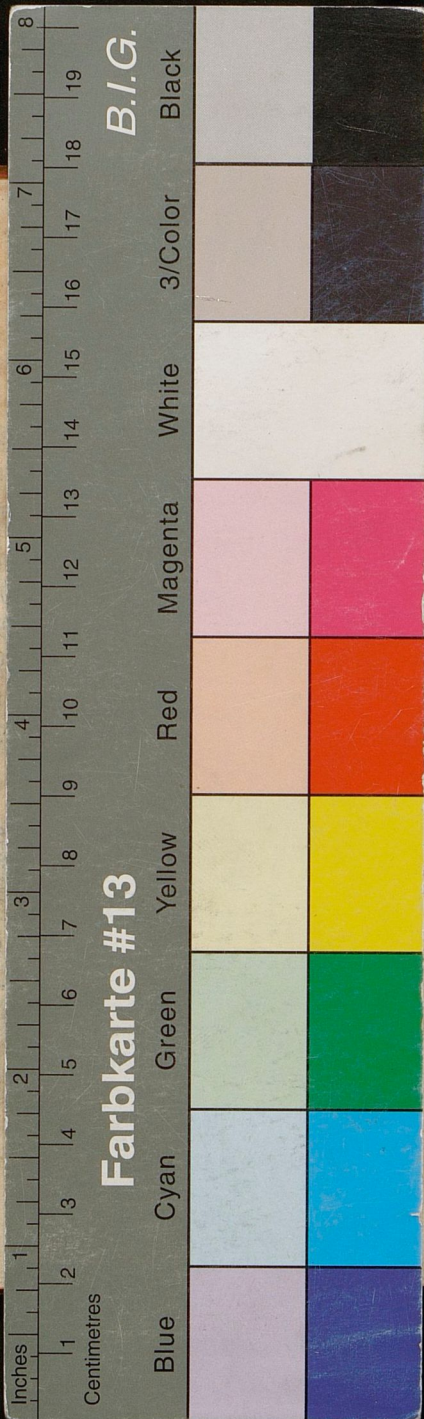
80

h

h

DE
ETHOPOEIA
COMICA
ARISTOPHANIS
LIBELLVS.

AVCTORE
JOH. GOTTL. WILLAMOVIO
GYMNAS. THORVN. PROF. P. O.

BEROLINI,
TYPIS FRID. WILHEL. BIRNSTILII.
1766.

2

2

